

Şirketler faaliyetlerini gerçekleştirirken varlıklarını kullanır. Bu varlıkların ne kadar etkin ve verimli kullanıldığını değerlendirmek için faaliyet etkinlik oranları olarak bilinen rasyolar kullanılır. Bu rasyolarla şirketin varlıklarını satışa ya da nakite çevirme güçleri ölçülür. Şirket yöneticilerinin, yönetim verimliliklerini ölçmesi dolayısıyla verimlilik oranları olarak da bilinirler.

Aktif Devir Hızı

Aktif devir hızı, şirketin sahip olduğu varlıkları kullanarak satış üretme gücünü ölçer. Şirketin her bir birim varlığa karşılık ne kadar satış yarattığını gösterir. Aşağıdaki formül ile hesaplanır:

$$\text{Aktif Devir Hızı} = \text{Yıllıklandırılmış Satışlar} / \text{Ortalama Varlıklar}$$

Aktif devir hızı bir verimlilik ölçütüdür ve şirket kıyaslamalarında kullanılır. Ancak her şirket kendi sektöründeki şirketler ile karşılaştırılmalıdır. Sanayi şirketlerinde, yüksek miktarda duran varlık yatırımı yapıldığından aktif devir hızları 1 civarındayken, perakende gibi sektörlerde bu oranlar çok daha yüksek seyreder. Bu perakendeciliğin sanayicilikten daha verimli olduğunu göstermez çünkü sanayi şirketlerindeki kâr marjları perakendeden daha yüksektir. Aynı sektörde faaliyet gösteren iki şirketi kıyaslarken ise daha yüksek aktif devir hızına sahip şirketin, varlıklarını daha verimli kullandığını söylemek mümkündür. Bu yüzden karşılaştırmalar mutlaka sektör şirketleri arasında yapılmalıdır.

Stok Devir Hızı

Stok devir hızı şirketin sahip olduğu stokları yıl içerisinde kaç defa çevirdiğini gösterir. Diğer bir deyişle şirketin stoklarını ne kadar hızlı tükettiğini gösteren rasyodur. Aşağıdaki formülle hesaplanır:

$$\text{Stok Devir Hızı} = \text{Yıllıklandırılmış Satışların Maliyeti} / \text{Ortalama Stoklar}$$

Stok devir hızında değerlendirme kriteri her zaman sektör ortalamaları olmalıdır. Sektör ortalamalarından daha düşük stok devir hızı şirketin satışlarının zayıf olduğuna ya da fazla stok tuttuğuna işaret eder. Yüksek stok devir hızı ise güçlü satışlara işaret edebileceği gibi yetersiz stok tutulduğunu da gösterebilir. Stok devir hızı yerine stok devir süresi de kullanılabilir. Bu süre şirketin kaç günde bir stok yenilediğini gösterir ve aşağıdaki formül ile hesaplanır:

$$\text{Stok Devir Süresi} = 365 / \text{Stok Devir Hızı}$$

Ticari Alacak Devir Hızı

Ticari alacak devir hızı satışlar sonrasında ticari alacakların tahsil edilme hızını ölçer. Alacakların yıl içerisinde kaç defa tahsil edildiğini gösterir ve aşağıdaki formül ile hesaplanır:

$$\text{Ticari Alacak Devir Hızı} = \text{Yıllıklandırılmış Satışlar} / \text{Ortalama Ticari Alacaklar}$$

Hesaplama yapılırken satışlar yerine vadeli satışların kullanılması gerekir çünkü peşin satışlar sonucunda ticari alacak oluşmaz. Ancak şirketler satışlarını vadeli ve peşin olarak ayırmadığı için hesaplamada satışların tamamı

kullanılır. Ticari alacak devir hızı değerlendirilirken sektör ortalamalarına dikkat edilmelidir. Şirketin sektör ortalamasından daha hızlı tahsilat yapması, şirketin pazardaki gücünün yüksek olduğuna ve kaliteli müşterilere sahip olduğuna işaret eder. Alacak tahsilatlarının yavaş yapılması ise müşterilerin finansal durumunun zayıf olduğunu ya da şirketin kredilendirme politikasının problemlili olduğunu gösterebilir. Ticari alacak devir hızı yerine ticari alacak tahsil süresi de kullanılabilir. Bu oran şirketin alacaklarını kaç günde tahsil ettiğini gösterir ve aşağıdaki formül ile hesaplanır:

$$\text{Ticari Alacak Tahsil Süresi} = 365 / \text{Ticari Alacak Devir Hızı}$$

Ticari Borç Devir Hızı

Ticari borç devir hızı şirketin tedarik ettiği ürünler sonucu sahip olduğu borçları ödeme hızını ölçer. Diğer bir deyişle ticari borçların yıl içerisinde kaç defa ödendiğini gösterir ve aşağıdaki formül ile hesaplanır:

$$\text{Ticari Borç Devir Hızı} = (\text{Yıllıklandırılmış Satışların Maliyeti} + \text{Dönem Sonu Stok} - \text{Dönem Başı Stok}) / \text{Ortalama Ticari Borçlar}$$

Ticari alacak devir hızında olduğu gibi burada da mal alımlarının sadece kredili olanları hesaplamaya dahil edilmelidir ancak bu veriye sahip olmadığımızdan satışların maliyeti kalemiyle hesaplama yapılır. Borçların ödenme hızı değerlendirilirken sektör ortalamaları ana kriter olmalıdır. Şirketin, sektörden daha uzun sürede borçlarını ödemesi şirketin işletme sermayesini ve likiditesini destekler. Şirketin borç devir hızının yüksek yani borç ödeme süresinin düşük olması ise şirketin sürekli yüksek işletme sermayesine ihtiyaç duyabileceğini gösterir. Ticari borç devir hızı yerine ticari borç ödeme süresi de kullanılabilir. Bu süre şirketin borçlarını kaç günde ödediğini gösterir ve aşağıdaki formül ile hesaplanır:

$$\text{Ticari Borç Ödeme Süresi} = 365 / \text{Ticari Borç Devir Hızı}$$

Ticari alacak ve ticari borç devir hızı bir arada değerlendirilmelidir. Şirketin daha az işletme sermayesine ihtiyaç duyması ve bir likidite problemi yaşamaması için ticari alacaklarını tahsil süresi ticari borçlarını ödeme süresinden düşük olmalıdır. Likidite Analizi yazısında bahsettiğimiz üzere düşük likidite oranlarına sahip şirketlerde borç devir hızının alacak devir hızından düşük olması likiditeyi destekleyici bir unsurdur.